

Hen Gwestiynau Arholiad

Dulliau Iterus

(Haf 2006)

6.

Mae'r diagram yn dangos y llinell gychwynnol, y llinell $\theta = \frac{\pi}{2}$ a'r gromlin C â hafaliad

$$r = \sinh \theta \quad (0 \leq \theta \leq \frac{\pi}{2}).$$

- (a) Darganfyddwch arwynebedd y rhanbarth sydd wedi'i dywyllu. [5]
- (b) Mae'r tangiad i C yn y pwynt P yn berpendicwlar i'r llinell gychwynnol.
- (i) Dangoswch fod cyfesuryn- θP yn bodloni'r hafaliad

$$\tanh \theta = \cot \theta.$$

- (ii) Gan ddechrau gyda'r brasamcan cychwynnol $\theta_0 = 1$ ar gyfer gwreiddyn yr hafaliad hwn, defnyddiwch y dull Newton-Raphson **unwaith** i ddarganfod gwell brasamcan θ_1 . Rhowch eich ateb yn gywir i bedwar ffigur ystyrlon. [10]

(Haf 2007)

2. Diffinnir y ffwythiant f gan

$$f(x) = x^3 + 3x^2 + 6x - 5.$$

- (a) Dangoswch fod f yn ffwythiant cynyddol caeth (*strictly increasing*) ar gyfer pob gwerth o x . Diddwythwch nifer gwreiddiau real yr hafaliad $f(x) = 0$. [4]
- (b) (i) Dangoswch fod i'r hafaliad $f(x) = 0$ wreiddyn yn y cyfwng $[0, 1]$.
- (ii) Defnyddiwch y dull Newton-Raphson i ddarganfod gwerth y gwreiddyn hwn yn gywir i bedwar lle degol. [7]

(Haf 2008)

1. (a) Trwy fraslunio graffiau priodol, dangoswch fod i'r hafaliad

$$\cosh x = 1 + \sin x$$

ddau wreiddyn, un ohonynt yn bositif.

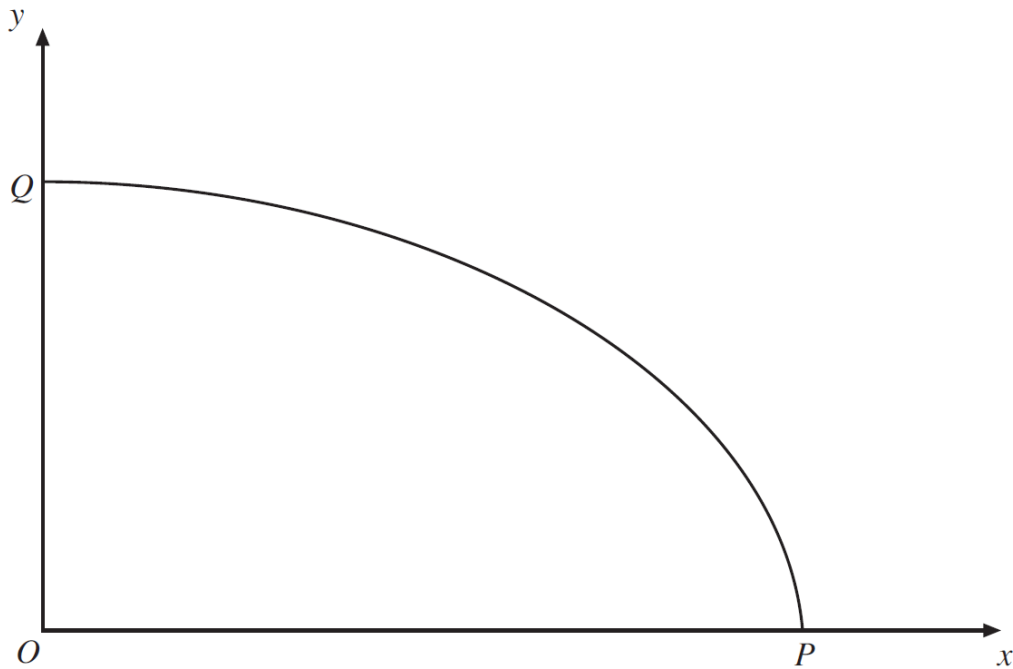
[3]

- (b) Defnyddiwch y dull Newton-Raphson, gyda gwerth cychwynol $x_0 = 1.5$, i ddarganfod gwerth y gwreiddyn positif yn gywir i bedwar lle degol.

[6]

(Haf 2009)

7.

Mae'r diagram uchod yn dangos braslun o ran o graff y ffwythiant

$$f(x) = 2\cosh x - x\sinh x.$$

Mae'r graff yn torri'r echelin- x yn P a'r echelin- y yn Q .

- (a) (i) Dangoswch fod $f'(0)$ a $f''(0)$ ill dau yn sero.
(ii) Gan roi rheswm, nodwch a yw Q yn bwynt ffurfdro (*inflection*) arhosol ai peidio. [5]

(b) Mae cyfesuryn- x P wedi'i ddynodi gan α .

- (i) Dangoswch fod $\alpha \tanh \alpha = 2$.
(ii) Dangoswch fod α rhwng 2 a 2.1.
(iii) Ystyriwch y dilyniant iterus canlynol sy'n seiliedig ar yr hafaliad uchod yn α .

$$\alpha_{n+1} = \frac{2}{\tanh \alpha_n}; \quad \alpha_0 = 2.05.$$

Trwy enrhifo deilliad (*derivative*) priodol, dangoswch fod y dilyniant hwn yn cydgyfeirio (*converge*).

- (iv) Defnyddiwch y dilyniant hwn i ddarganfod gwerth α yn gywir i bedwar lle degol. [9]
(c) Darganfyddwch arwynebedd y rhanbarth sydd wedi'i amgáu rhwng y graff a'r ddwy echelin gyfesurynnol. [6]

(Haf 2010)

3. (a) Dangoswch fod

$$\frac{d}{dx}(x^x) = x^x(1 + \ln x). \quad [2]$$

(b) Mae i'r hafaliad $x^x - 2 = 0$ un gwreiddyn positif α .

(i) Gan ddechrau gyda brasamcan cychwynnol o 1.5, defnyddiwch y fformiwla Newton-Raphson un waith i ddarganfod gwell brasamcan ar gyfer α . Rhowch eich ateb yn gywir i ddau le degol.

(ii) Profwch mai'r ateb i (b)(i) yw gwerth α yn gywir i ddau le degol. [5]

(c) (i) Mae'n bosibl ad-drefnu'r hafaliad sydd wedi'i roi yn (b) yn y ffurf

$$x = e^{\frac{\ln 2}{x}}.$$

Trwy enrhifo deilliad (*derivative*) priodol, dangoswch fod y broses iterus sy'n seiliedig ar yr ad-drefniant hwn yn cydgyfeirio (*converge*).

(ii) Gan ddechrau gyda brasamcan cychwynnol sy'n hafal i'ch ateb i (b)(i), defnyddiwch y broses iterus hon i ddarganfod gwerth α yn gywir i bedwar lle degol. [5]

(Haf 2011)

5. Ystyriwch yr hafaliad $x \sin x - 0.5 = 0$.

(a) Dangoswch fod i'r hafaliad hwn wreiddyn α rhwng 0.6 a 0.8. [2]

(b) (i) Dangoswch ei bod yn bosibl ysgrifennu fformiwla iterus Newton-Raphson ar gyfer darganfod gwerth α yn y ffurf

$$x_{n+1} = \frac{x_n^2 \cos x_n + 0.5}{x_n \cos x_n + \sin x_n}.$$

(ii) Gan ddechrau gydag $x_0 = 0.7$, darganfyddwch werth α yn gywir i bum lle degol. [6]

(c) Mae ad-drefniant o'r hafaliad yn arwain at y dilyniant iterus

$$x_{n+1} = f(x_n) \text{ lle mae } f(x) = \sin^{-1}\left(\frac{0.5}{x}\right).$$

(i) Darganfyddwch fynegiad ar gyfer $f'(x)$.

(ii) **Trwy hyn**, darganfyddwch a yw'n bosibl ai peidio defnyddio'r dilyniant i ddarganfod gwerth α . [4]

(Haf 2012)

7. Mae gan yr hafaliad $x = 2 \tanh x$ wreiddyn α rhwng 1.5 a 2.

- (a) Dangoswch ei bod yn bosibl ysgrifennu fformiwla iterus Newton-Raphson ar gyfer darganfod gwerth α yn y ffurf

$$x_{n+1} = \frac{\sinh 2x_n - 2x_n}{\cosh^2 x_n - 2}. \quad [5]$$

- (b) Gan ddechrau gydag $x_0 = 2$, ysgrifennwch y gwerthoedd ar eich cyfrifiannell ar gyfer x_1 a x_2 . Dangoswch fod talgrynnu (*rounding*) x_2 i dri lle degol yn rhoi gwerth α yn gywir i dri lle degol. [4]

(Haf 2013)

2. Mae Siôn am enrhifo trydydd isradd real nifer o rifau positif ond yr unig weithrediadau sydd ganddo ar ei gyfrifiannell yw'r gweithrediadau rhifyddol sylfaenol, sef adio, tynnu, lluosu, rhannu.

- (a) Felly, mae'n penderfynu darganfod $\sqrt[3]{a}$ trwy gymhwyso dull Newton-Raphson i'r hafaliad $x^3 - a = 0$ lle mae $a > 0$.

- (i) Dangoswch fod hyn yn rhoi'r dilyniant iterus

$$x_{n+1} = \frac{2x_n^3 + a}{3x_n^2}.$$

- (ii) Gan gymryd $x_0 = 2$, defnyddiwch y dull hwn i ddarganfod $\sqrt[3]{10}$ yn gywir i bedwar lle degol. [5]

- (b) Mae Huw yn awgrymu mai dull arall o ddarganfod $\sqrt[3]{a}$ fyddai ad-drefnu'r hafaliad $x^3 - a = 0$ yn y ffurf

$$x = \frac{a}{x^2}$$

ac yna diffinio'r dilyniant iterus

$$x_{n+1} = \frac{a}{x_n^2}.$$

Dangoswch, fodd bynnag, nad yw'r dilyniant hwn yn bodloni'r amod ar gyfer cydgyfeiriant (*condition for convergence*) ar gyfer pob gwerth positif o a . [4]

(Haf 2014)

2. Mae gan yr hafaliad $x^3 + x = 3$ wreiddyn α rhwng 1.2 a 1.3.

- (a) Mae Alun yn awgrymu defnyddio'r dilyniant iterus canlynol sy'n seiliedig ar ad-drefnu'r hafaliad i ddarganfod gwerth α .

$$x_{n+1} = \sqrt[3]{3 - x_n} \text{ gydag } x_0 = 1.25$$

Trwy enrhifo deilliad (*derivative*) priodol, dangoswch fod y dilyniant hwn yn cydgyfeirio (*converge*).

Defnyddiwch ef i ddarganfod gwerth α yn gywir i 4 lle degol. [8]

- (b) Gan ddechrau gydag $x_0 = 1.25$, defnyddiwch y dull Newton-Raphson i ddarganfod gwerth α yn gywir i 6 lle degol. [6]

(Haf 2015)

3. Mae'r ffwythiant f wedi'i ddiffinio gan

$$f(x) = 3x^4 - 4x^3 - 3x^2 - 6x + 4.$$

Gallwch dybio bod gan graff f union un pwynt arhosol. Mae cyfesuryn- x y pwynt arhosol hwn wedi'i ddynodi gan α .

(a) Dangoswch fod

(i) α rhwng 1.4 a 1.6,

(ii) $\alpha = \left(\frac{2\alpha^2 + \alpha + 1}{2} \right)^{\frac{1}{3}}.$ [5]

(b) Mae lle i gredu ei bod yn bosibl defnyddio'r dilyniant canlynol i ddarganfod gwerth α .

$$x_{n+1} = \left(\frac{2x_n^2 + x_n + 1}{2} \right)^{\frac{1}{3}}; \quad x_0 = 1.5$$

(i) Trwy ystyried deilliad (*derivative*) priodol, dangoswch fod y dilyniant hwn yn cydgyfeirio (*convergent*).

(ii) Defnyddiwch y dilyniant hwn i ddarganfod gwerth α yn gywir i dri lle degol. [8]

(Haf 2016)

6. Mae gan yr hafaliad

$$x^5 + \sinh x = 3$$

wreiddyn α sy'n agos i 1.

(a) Mae'n cael ei awgrymu y gallai dilyniannau iterus yn seiliedig ar yr ad-drefniadau (*re-arrangements*) canlynol o'r hafaliad gael eu defnyddio i ganfod gwerth α .

I. $x = (3 - \sinh x)^{\frac{1}{5}}$

II. $x = \sinh^{-1}(3 - x^5)$

(i) Drwy enrhifo deilliadau priodol, dangoswch fod un o'r dilyniannau hyn yn gydgyfeiriol (*convergent*) a'r llall yn ddargyfeiriol (*divergent*).

(ii) Gan gymryd $x_0 = 1$, defnyddiwch y dilyniant cydgyfeiriol i ddarganfod gwerth α yn gywir i dri lle degol. [12]

(b) Defnyddiwch y dull Newton-Raphson i ddarganfod gwerth α yn gywir i chwech lle degol. [6]

(Haf 2017)

5. (a) Dangoswch fod gan yr hafaliad $\tan\theta \tanh\theta = 1$ wreiddyn, α , rhwng 0.9 ac 1.1. [3]

(b) Ystyriwch y dilyniant sydd wedi'i ddiffinio gan

$$\theta_{n+1} = \tan^{-1}\left(\frac{1}{\tanh\theta_n}\right) \quad \text{gyda } \theta_0 = 1.$$

(i) Dangoswch fod

$$\frac{d}{d\theta}\left(\tan^{-1}\left(\frac{1}{\tanh\theta}\right)\right) = -\frac{1 - \tanh^2\theta}{1 + \tanh^2\theta}.$$

(ii) Trwy hyn dangoswch fod y dilyniant sydd wedi'i ddiffinio uchod yn gydgyfeiriol (*convergent*). [5]

(c) Gan ddefnyddio'r dilyniant hwn, gyda $\theta_0 = 1$,

(i) ysgrifennwch werth θ_1 ,

(ii) ysgrifennwch werth α yn gywir i dri lle degol. [3]

(Haf 2018)

6. Mae gan yr hafaliad $\sinh\theta = \cos\theta$ wreiddyn sy'n agos i 0.7. Mae rhywun yn cynnig bod un o'r dilyniannau iterus canlynol yn cael ei ddefnyddio er mwyn cael brasamcan manwl gywir i'r gwreiddyn hwn.

$$A : \theta_{n+1} = \sinh^{-1}(\cos\theta_n), \quad \theta_0 = 0.7$$

$$B : \theta_{n+1} = \cos^{-1}(\sinh\theta_n), \quad \theta_0 = 0.7$$

(a) Dangoswch drwy ddifferu bod un o'r dilyniannau hyn yn gydgyfeiriol (*convergent*) a bod y dilyniant arall yn ddargyfeiriol (*divergent*). [8]

(b) Defnyddiwch y dilyniant cydgyfeiriol i ddarganfod gwerth y gwreiddyn yn gywir i dri lle degol. [4]